

Wörterbuch der phänomenologischen Begriffe. Herausgegeben von Helmuth Vetter unter Mitarbeit von Klaus Ebner und Ulrike Kadi. Felix Meiner Verlag, Hamburg 2005. 699 sid.

Var intellektuell tradition har sin egen terminologi. Visserligen delar man många av de viktigaste termerna, men innebörden kan vara mycket olika. Den insikten drabbade mig när jag för några år sedan skulle slå upp begreppet erfarenhet i ett av de större engelska filosoflexikonerna. Erfarenhet är ett begrepp som varit centralt i såväl den teologiska som den filosofiska diskussionen under ett antal hundra år. Trots det kunde jag inte hitta det i det lexikon som stod till mitt förfogande.

För den fenomenologiska traditionen finns nu ett utmärkt hjälpmedel i form av *Wörterbuch der phänomenologischen Begriffe* som är en innehållsrik men samtidigt smidig volym i det tyska förlaget Meiners Philosophische Bibliothek (band 555). Utgivaren Helmuth Vetter, professor vid universitetet i Wien och Heideggerexpert, gör i förordet anspråk på att detta skulle vara det mest kompletta fenomenologiska lexikonet hittills, och jag tror honom gärna efter att ha läst några artiklar här och var. Förtjänsten med ett lexikon som så tydligt relaterar sig till en viss filosofisk tradition är att man kan förvänta sig vad man skall hitta samtidigt som lexikonet undviker den pinsamma illusionen om att representera hela filosofin, som i det engelska lexikon jag nämnde ovan.

Vad skall man då förvänta sig av detta omfångsrika men ändå inte voluminösa lexikon? Framför allt förhåller man sig till den tyska och den franska fenomenologiska traditionen. «Grundgenerationen» utgörs av Edmund Husserl och hans två studenter Martin Heidegger och Max Scheler. Sedan har man tagit hänsyn till både viktiga efterföljare till dessa och till de fenomenologer vars verkan i samtiden bedömts som störst, t.ex. Sartre och Merleau-Ponty, liksom Lévinas och Ricoeur. Slutstreck har dragits vid den tyske filosofen Bernhard Waldenfels, emeriterad professor vid Ruhr-Universität Bochum.

Det viktigaste av allt är emellertid att lexikonet är användbart. Här tycker jag att det ger allt vad man kan önska. I artikeln «Gott, Göttliches» som är författad av utgivaren själv får man i knappa sju spalter en komprimerad men god genomgång av vad Husserl, Scheler, Heidegger och Lévinas har haft att säga i frågan. Viktiga fenomenologiska grundbegrepp som «Intentionalität» och «Lebenswelt» återfinns givetvis, liksom det inom samtida fenomenologi så viktiga begreppet om den andre, «Anderer». I varje artikel ges en kort karakteristik av de viktigaste bidragen i frågan och en förkortad litteraturlista. Den sistnämnda kan dechiffreras med hjälp av litteraturförteckningen.

sig även fungerar som en rekommendation för vidare läsning.

Inte mycket mer behöver sägas om *Wörterbuch der phänomenologischen Begriffe* än att den är ett utmärkt praktiskt hjälpmedel både för den som är i färd med att orientera sig i den fenomenologiska traditionen och för den som behöver hjälp med en kortfattad översikt över vad som sagts om ett visst begrepp. Och givetvis finns begreppet «Erfahrung» med.

Ola Sigurdson

Resumé av doktorsavhandling

Johan Modée: *Artifacts and Supraphysical Worlds. A Conceptual Analysis of Religion*. 243 sid. CTR, Lunds universitet, Lund 2005. Diss Lund.

Vad begreppet «religion» betecknar är en mycket omtvistad fråga inom åtskilliga akademiska discipliner, varför det också är oklart vad religion som universell företeelse är. Därför är det angeläget med en klargörande filosofisk analys av vad ett generellt vetenskapligt religionsbegrepp kan vara, vilket är vad jag lagt fram i min avhandling.

Säg att vi analyserar ett givet kulturellt objekt. Om detta kulturella objekt är en religion så gäller följande tes:

(R) X är en religion om och endast om X är en artefaktsamling som har den egentliga funktionen att representera en suprafysisk värld.

En artefaktsamling enligt (R) består dels av *representationer*, dels av *övriga rekvisita*. Representationer utgörs av (a) *mimeriska* och (b) *verbala* representationer. Övriga rekvisita i artefaktmängden kan utgöras av *rituell handlingstyp*, *symboler* och *redskap*. Dessa är ej representationer. Deras egentliga funktion måste istället anges i en *manual*. Som helhet kan dock en artefaktsamling ses som en representation i sig, givet dess representativa funktioner och de manuskonventioner som föreligger.

Enligt (R) representerar en artefaktsamling en *suprafysisk värld*. Detta slags värld utgörs av beskrivningar av metafysiskt ickefysiska substanser och kausala relationer, såsom föregivna förutsättningar för existentiell välfärd relaterad till en viss beteendenorm.

Argumentet i avhandlingen är att denna analys håller *a priori*, som en förförståelse av vad religion är som universell företeelse, och med *a posteriori* nödvändighet i varje enskilt fall.

UNIVERSITETS BIBLIOTEKET

2006-01-

LUND